

38

MEDEDELINGEN BLAD



Ampt Epe

HISTORISCHE VERENIGING IN DE GEMEENTE EPE

MEDEDELINGENBLAD
"AMPT EPE"



no 38 april 1976

REDACTIE: R. Paasman, Beekstraat 36 Epe
tel. 05780 - 2048

Het blad verschijnt in januari, april en oktober en wordt gratis toegezonden aan de leden van de Historische vereniging "Ampt Epe".

"AMPT EPE"

HISTORISCHE VERENIGING IN DE GEMEENTE EPE

De vereniging stelt zich o.m. tot doel:

- het opwekken en versterken van de belangstelling voor de geschiedenis van de Gemeente EPE.

Lidmaatschap f. 15.-- per jaar.

Bestuur:

- | | |
|----------------|---|
| voorzitter | : G.S. van Lohuizen, IJsseldijk 12
Veessen, tel. 05783 - 245 |
| secretaris | : W. van Putten, Hoofdstraat 80 Epe
tel. 05780 - 3579 |
| penningmeester | : C. Stork, Dellenparkweg 8 Epe
tel. 05780 - 3090 |

giro: 119.40.15 t.n.v. Penningmeester "Ampt Epe" te Epe.

Offsetdruk MUCO b.v.
Nunspeet
tel. 03412 - 3259

Copij.

In nomine Domini Amen. Ego Goedefridus Dei misericordia Episcopus Traiectensis, nomine facio universis et singulis futuris et praesentibus, quod exemplo praedecessorum meorum edocti et ab auctoritate nobis concessa freti consilio Ecclesiae nostrae, propter numerositatem et multitudinem populi convenienter ad Synodum in Ecclesia Eep. illor de Herghe, et illor de Gaedsbergh, et illor de Vorichten ab ea divisimus. Ita ut prima die Synodi quam devote et religiose in Ecclesia de Herghe et in Gaedsbergh custodiantur et observantur; et a sepeliendo cimiterij, ab aedificatione Ecclesiae in Ep, et ab omni iure synodali quicquid de Epe fuerint absolvimus et liberos fecimus. Omnibus autem qui ad Cappellam de Fassen et ad Cappellam de Unen assignati sunt, firmiter praecipimus ut illis duobus diebus ad Synodum in Ecclesia de Eep. tanquam in matrici Ecclesie in omni synodali subiecti sunt iure, ibique sepe cimiterij et aedificationes Ecclesiae procurent. Haec autem datimus anno Domini millesimo centesimo septuagesimo sexto ab incarnatione Domini, Anno Episcopatus nostri vicesimo primo; Anno Domini nostri Imperatoris Frederici Anno eius vicesimi Sexti; Indictione octava. Praesentibus testibus affuerunt maior decanus in Traiecto Theodoricus, Arnoldus, praepositus Daventriensis, Godefridus praepositus S. Petri in Traiecto, Henricus de Brunkhorst, Warmbertus de Herda, Werenboldus de Buchorst, Rotgerus de Daventria, Helias de Aa, Johannes Sallant, et alij quamplures boni testimonij.

De consecratione Chori in Hattem.

Anno millesimo quadingentesimo septimo Chorus primus consecratus fuit hic in Communitate Hatte in Vigilia Apostolorum Simonis et Iude, in honorem sanctorum Apostolorum Andreae et gloriosissime Katherine, patronorum parochiae et quatuor vicariorum et

EPE 800 JAAR

Op de vorige bladzijde een fotocopie van een "Copij" van een acte uit 1176. Deze "Copij" komt voor in het Privilegieboek van de Stad Hattem (fol. 7). De originele acte staat in het Cartularium van Hattem (fol. 1). Hieronder dezelfde acte in leesbaar latijn.

Copije

In nomine Domini Amen. Ego Goedefridus Dei misericordia Episcopus Traiectensis, notum facio universis et singulis futuris et praesentibus, quod exemplo praedecessorum meorum edocti et ab auctoritate nobis concessa freti consilio Ecclesiae nostrae, propter numerositatem et multitudinem populi convenientis ad Synodum in Ecclesia Eep, illos de Herghe, et illos de Gaedsbergh et illos de Vorichten ab ea divisimus. Ita ut prima die Synodi quam devote et religiose in ecclesia de Herghe et in Gaedsbergh custodiantur et observantur, et a sepeliendo cimiterij ab aedificatione Ecclesiae in Ep et ab omni iure synodali quos ipsis de Epe fuerint absolvimus et liberos fecimus. Omnibus autem qui ad Cappellam de Fassen et ad Capellane de Unen assignati sunt, firmiter praecipimus, ut illis duobus diebus ad Sinodum in Ecclesia de Eepe tanquam in matrici Ecclesie in omni Synodali Subiecti Sunt iure, ibique Sepes cimiterij et aedificationes Ecclesiae procurent. Haec autem Statuimus anno Domini millesimo centesimo Septuagesimo imo Sexto ab incarnatione Domini, Anno Episcopatus nostri vicesimo primo; Anno Domini nostri Imperatoris Frederici Anno eius vicesimi Sexti; Indictione octava. Praesentibus testes affuerunt Maior decanus in Traiecto Theodoricus, Arnoldus, praepositus Daventriensis, Godefridus praepositus S(ancti) Petri in Traiecto (.) de Brunkhorst, Warmbertus de Herda, Werenboldus de Buchorst, Rotgerus de Daventria, Helias de Aa, Johannes Sallant, et alii quamplures boni testimonij Domini.

In de vertaling van Dr. Mr. J.W. Verburgt staat:

In den Naam des Heeren, Amen, Ik, Goedefridus, door de barmhartigheid Gods Bisschop van Utrecht, maak bekend aan allen en ieder van nu en van later, dat wij, geleerd door het voorbeeld van mijn voorgangers en door het gezag aan ons vergund, steunende op het beleid van onze kerk, wegens de talrijkheid en menigvuldigheid van het volk, dat samenkomt ter synode in de kerk te Eep, die van Herghe (Heerde), die van Gaedsbergh (Hattem) en die van Vorichten (Vorchten), van haar alzo afscheiden, dat van den eersten dag der synode, dien zij vroom en godsdienstig in de kerk van Herghe en Dardsbergh houden en waarnemen, los en vrij maak van het begraven op het kerkhof, van de

bouw der kerk in Epe en van elk synodaal recht, waarvoor zij als die van Eepe waren.

Aan allen echter, die aan de kapel van Fassen (Vaassen) en aan de kapel van Unen (Oene) zijn toebedeeld, bevelen wij krachtig, dat zij op die twee dagen op de synode in de kerk van Eepe, als in de moederkerk, in alles onderworpen zijn aan het synodaal recht en daar de omheining van het kerkhof en de kerkelijke gebouwen verzorgen.

Dit nu stellen wij vast in het jaar des Heeren 1176 na de geboorte des Heeren, in het 21-ste jaar van ons episcopaat, in het 26-ste jaar van onze Keizer Frederik, in de 8-ste indictie.

Tegenwoordig waren als getuigen de opper-decaan in Utrecht Theodricus, Arnoldus, prepositus (proost) te Deventer, Godefridus, prepositus (proost) van St. Petrus te Utrecht, Venerabilie (de eerwaardige) van Brunkhorst, Warmbertus van Herda (Heerde), Werenboldus van Buchorst, Rotgerus van Daventria (Deventer) Helias van Aa, Johannes Sallant en meerdere andere goede getuigen.

- - - -

Deze acte uit 1176 is het eerste geschreven document, waarin Epe, Oene, Heerde, Vorchten en Hattem worden genoemd. (Vaassen wordt reeds in 891 of 892 genoemd).

Uit deze acte blijkt, dat deze plaatsen in 1176 al bestonden. Wanneer deze plaatsen zijn ontstaan is niet bekend, zij zullen ook niet op een bepaalde dag zijn gesticht, maar langzamerhand bewoond geworden zijn. Het waren ook in 1176 nog kleine groepjes huizen met de kerk of kapel als centraal punt. Over het aantal huizen, bewoners e.d. weten wij niets.

Wel blijkt uit de acte, dat de kerk van Epe de "moederkerk" van de N.O. Veluwe was, waar de bewoners van de genoemde plaatsen enkele keren per jaar bijeenkwamen voor de "synode" en het "seendrecht", wanneer de bisschop van Utrecht de kerk van Epe bezocht. Ook moesten de doden van de N.O. Veluwe op het kerkhof in Epe begraven worden. Bovendien waren de gelovigen van de N.O. Veluwe verplicht te helpen bij de bouw en het onderhoud van de Kerk in Epe en de omheining van het kerkhof. In deze tijd was juist de eerste stenen kerk in Epe gebouwd. Het onderste deel van de toren is hier nog van over.

In 1176 werden de bewoners van Hattem, Heerde en Vorchten ontslagen van al deze verplichtingen. Hattem en Heerde werden zelfstandige parochiekerken en de kapel van Vorchten kwam onder de kerk van Heerde.

Vaassen en Oene bleven kapellen, die nog onder de kerk van Epe bleven, waardoor de inwoners hun plichten tegenover de kerk van Epe moesten blijven vervullen. Oene werd in 1238 een zelfstandige parochiekerk en Vaassen was in 1243 zelfstandig.

Uit de acte blijkt, dat dit alles beslist is, onder aanwezigheid van een groot aantal kerkelijke en wereldlijke hoogwaardigheidsbekleders. Wáár dit document ondertekend is, is niet duidelijk. Vermoedelijk in de Eper kerk, maar elders (Hattem?) is ook mogelijk. En over de datum tasten wij eveneens in het duister. Anno Domini 1176, het 21-ste bisschopsjaar van Goedefridus, bisschop van Utrecht, het 26-ste jaar van Keizer Frederik (I, Barbarossa, tot koning gekozen op 5 maart 1152, keizer in 1155,) de 8-ste indictie (een Romeinse tijdrekening), geeft geen datum. Ook kloppen deze jaartallen niet met elkaar. Het 26-ste kroningsjaar van Frederik I begint 5 maart 1177 te lopen, de 8-ste indictie daarentegen loopt tot 24 september 1175. Anno Domini 1176 ligt daar juist tussen en zal wel juist zijn, omdat dit voluit genoemd wordt. Raadsels blijven, maar vast staat, dat Epe en de andere plaatsen in 1176 bestonden. En dat is wel een reden om er de aandacht op te vestigen. Temeer, omdat hier ook in grote lijnen het ontstaan van de latere burgerlijke gemeenten begint.

G.S. van Lohuizen.

DE GEMEENTE EPE IN DE FRANSE TIJD-

van januari 1795 tot november 1813.

In het Oud-Archief der gemeente Epe zijn verscheidene stukken omtrent dit tijdperk aanwezig.

Hieruit kan enigszins een beeld worden gevormd van de toestand, zoals die werd en was na de regering der Ambtsjonkers, toen de Verenigde Nederlanden tengevolge van de Revolutie plaats moest maken voor de Bataafse Republiek. Overal werd de regering veranderd. De Revolutie begon in Amsterdam op 19 januari 1795. De Rechten van de Mens en Burger werden geproclameerd en de Rechten van Vrijheid en Gelijkheid gehuldigd.

In navolging van andere plaatsen begon ook in Epe de Omwenteling en werden op 5 februari 1795 de inwoners bij klokkeslag vóór de kerk vergaderd en met eenparigheid van stemmen zijn toen tot Volksrepresentanten verkozen: A.F.R.E. van Haersolte, Hendrik Brouwer, Aart Overbosch, Arend van Zuuk, Gerrit van Zuuk en Evert Vermeer en tot Secretaris Nicolaas Voster, die uit naam en op last van het volk de overige regeringsleden, na aanzegging van de Schout van het Ambt Epe, van hun posten vervallen hebben verklaard.

Op dezelfde wijze werden op 7 februari te Vaassen verkozen: Jan Mulder, Aalt Muller, Jochem Langen, Lambertus Theunis Koekoek en op 9 februari te Oene: Willem Bredenoord en Arent Nijenhuis.

Ook de vrijheidsboom werd geplant en aan Joh. Scholten werd voor de vlag op de toren 6 guldens en 10 stuivers betaald, terwijl in Vaassen voor de vertering bij het planten van de vrijheidsboom 19 guldens en

6 stuivers betaald moest worden.

De verkiezing had plaats om trapsgewijze een vergadering van 126 personen te verkrijgen die de grondwet zouden samenstellen voor de nieuwe Bataafse Republiek. Deze vergadering kreeg de naam Nationale Vergadering en had tot Voorzitter Pieter Paulus en verving de Staten-Generaal. Op 10 juli 1795 werd het Reglement van de regering op het platteland in het Ambt Epe ingevoerd, hetgeen beslist was door het bestuur der Municipaliteiten op last van de Volksrepresentanten. Ook werden de beginselen van Vrijheid en Gelijkheid, welke in de eed der leden van de Municipaliteit en der schoolleraren in het bijzonder werden genoemd, in alle opzichten doorgevoerd.

Op 19 mei 1798 was er een nationaal feest wegens aanneming van "het Ontwerp van Staatsregeling voor het Bataafse Volk", welk feest met de meeste plechtigheid gevierd moest worden. Het bestuur van iedere stad of ieder dorp, ofwel een commissie daaruit, moest door gewapende burgers afgehaald worden, waaraan de gewone honneurs moesten bewezen worden. Deze gewapende burgers zouden elk een halve fles wijn, anderhalf pond wittebrood en een half pond kaas ontvangen. Om 2 uur zou de President van het Gemeentebestuur een aanspraak houden tot het volk, de klokken moesten geluid worden en de vlaggen van de torens en de huizen wapperen. Lubbertus van Zevenhuizen, lid van het Gemeentebestuur, moest in Deventer 30 meter driekleurig vlaggedoek kopen voor 7 torens, ter lengte van 40 ellen en ook een vlag voor de ambtskamer van het gebouw van de Ambtenaar te Epe.

Bij resolutie van 26 maart 1798 werden de municipaliteiten der Ambten Epe, Heerde en Nijbroek ontbonden en Heerde en Nijbroek bij Epe gevoegd. Dit was het werk van de reorganisatoren der gemeentebesturen. Het Gemeentebestuur van Epe besluit, dat de Secretarissen aan zullen blijven, het tractement van de ambtsdienaar moet verhoogd worden van 2 gulden vijftig tot 3 gulden per week, waarvoor hij alle boodschappen moest doen, ook voor Heerde en Nijbroek, en alle kwaad volk en bedelaars weren.

In 1818 is Nijbroek bij Voorst gevoegd.

Met de staat der financiën was het niet bevredigend en het blijkt ook, dat er door uitzetting van de verpondingen getracht zou worden om de "schreeuwende schulden van het Ambt" te betalen. Ook de ambtenaren hadden reeds een jaar lang geen betaling van hun salaris gehad en er werd in een vergadering van 17 november 1803 besloten, om bij wijze van voorschot, uit het overschot der verpondingen voorlopig een jaar tractement te betalen. (Zie Oud-Archief Gem. Epe Nr. 6).

Van grote betekenis was het Besluit der Nationale Vergadering van 5 augustus 1796, dat Staat en Kerk gescheiden zouden zijn en een bevoorrechte Kerk met de eerste beginselen van gelijkheid strijdig moest

worden geacht. Elke kerkgenootschap moest voor zichzelf zorgen.

Wat de bedeling der armen door de Kerk betreft, is er een belangrijke resolutie van het Departementaal Bestuur van den Ouden IJssel, waarin wordt gesproken over de overgift van de bedelingsplicht en de armenfondsen, waardoor de bedeelden als "Kinderen van de Staat" zouden worden aangemerkt. De gemeente Vaassen besloot eenparig om de armen voor eigen rekening te houden en geen overgiften te doen van de fondsen.

Het armenhuis der diaconie te Vaassen aan de Hongerstraat brandde op 13 augustus 1800 af. Het Gemeentebestuur van het ambt Epe stond in september van dat jaar aan de Diaconie van Vaassen toe om in het ressort van Epe te collecteren. Aan het Armbestuur der Hervormde Kerk te Epe wordt door het Gemeentebestuur geschreven, beter voor de armen te zorgen, aangezien dit bestuur de verzorging der armen aan zich gehouden heeft en wanneer dit niet behoorlijk zou geschieden, er gebrek en bedelarij zou ontstaan. Indien dit niet ter harte wordt genomen, zou hiervan kennis worden gegeven aan het Departementaal Bestuur van den Ouden IJssel teneinde zodanig kerkgenootschap tot beter onderhoud van zijn armen te verplichten.

De gevolgen van de scheiding van Kerk en Staat waren te Epe nog niet tot klaarheid gekomen en de toepassing gaf aanleiding tot moeilijkheden. In het Oud-Archief zijn verschillende gegevens aanwezig betreffende de reparaties aan de kerk te Epe en te Vaassen met de namen van hen die hierbij betrokken waren, de aard der werkzaamheden en de prijs die er voor betaald was.

Ook wat betreft de scholen moesten de nodige voorstellen en schikkingen gemaakt worden voor wat betreft onderhoud en reparaties.

Evenzo was dit het geval met de wegen, bruggen en vaarten. De schade door de rampen van de oorlog in het Ambt Epe in de Franse tijd waren mede veroorzaakt door de Hannoverse, Keizerlijke, Engelse en andere troepen der gecoaliseerde Mogendheden, zijnde wegens roof, requisitie, vrachten en betalingen, inkwartieringen, fourage, hand- en spandiensten. In het bijzonder wordt gemeld van een schade door het verbranden der kerkbanken te Epe door de Engelsen. Ook te Oene werd grote schade aangericht, doordat zij daar de kerkbanken verbrandden en de glazen der kerk insloegen. (Vele stukken betreffende de vergoeding dezer schade bevinden zich in het Oud-Archief).

Wat betreft de besturen der Buurten, Marken en Maalschappen, werd door de Franse tijd hierin niet veel verandering aangebracht. Alleen bij de eed, welke bij de aanvaarding van een functie moest worden afgelegd, was een wijziging aangebracht.

Op 20 juni 1792 werd alle bouw- en huislieden onder het Boerrecht Dorp Epe en Buurtschap Lohuizen verboden, arme Joden of andere reizigers in te nemen.

De benoeming van een Maalman in het Gortelse Bos had regelmatig door het Gemeentebestuur plaats.

Ook de rechtspleging gedurende 1795-1813 werd gehouden in het Landgerecht zowel te Epe als te Vaassen, waar in de Cannenburgh de bank gespannen was.

De daggelden en transportkosten voor de rechtsgeleerden waren zeer hoog en werden bepaald naar evenredigheid hunner quota in de verponding.

Na 1813. Tijdens de regering van Koning Willem I (1813-1840) werd de Staat met grote ijver gereorganiseerd, besluiten afgeschaft, rechtspraak gewijzigd, maar - de financiële zaak gaf grote zorgen.

Hierop volgde dan de Grondwet van 1815.

Door wijzigingen in de besturen op het plattenland werden de drie dorpen Epe, Vaassen en Oene tot één schoutambt verenigd met als hoofdplaats Epe. Ook werden er maatregelen getroffen ter verdediging van het Vaderland en maakte de Burgemeester van Epe op 11 mei 1815 bekend, dat er een inzameling van vrijwillige giften zou gehouden worden voor dat doel. Op 5 juli 1815 werd er een dank- en biddag gehouden en op elke eerste woensdag in de maand, vanaf 2 augustus, een biduur, teneinde de zegen af te smeken over de wapens.

Koning Willem I trachtte de vervallen Kerk te herstellen door het Algemeen Reglement van 1816. Ook de School en de Volksgesondheid werden door het Gemeentebestuur thans meer onder de aandacht genomen.

Bron: Oud-Archief van de Gemeente Epe.

Opmerking: Deze gegevens werden mij verstrekt door de heer D.A. v.d. Berg te Vaassen.

G.J. Palm.

Marken en Buurschappen (Wissel) 22.

- 1°. HENDRIK WITTEVEEN Dz., broodbakker;
- 2°. MANNUS VAN ESSEN, landbouwer;
- 3°. DERK VAN OMMEN, landbouwer, en
- 4°. WILLEM KRIJGSMAN, landbouwer, allen wonende

in de buurtschap Wissel, gemeente Epe, provincie Gelderland; in hoedanigheid als President en Leden der Commissie belast met het beheer over de buurtgronden van Wissel; Appellanten van een Vonnis der Arrondissements-Rechtbank te Arnhem dd. 27 December 1875; Procureur Mr. H.G.P. Kolschoten; Advocaat Mr. M.J. VAN OOSTERZEE, te Utrecht;

tegen:

Jhr. WARMOLD ALBERTINUS VAN DER FELTZ,
Burgemeester van- en wonende te Assen, geïntimeerde, ter eerster instantie eischer in vrijwaring; Procureur Mr. N. S. Th. A. VAN MEURS;

en tegen:

- 1°. Mr. ERDWIN FREDERIK JOHANNIS WEERTS,
Burgemeester der gemeente Epe;
- 2°. WILLEM KRIJGSMAN, landbouwer;
- 3°. GERRIT BIBO, landbouwer;
- 4°. Jhr. PIETER CHRISTIAAN WILLEM VAN DER FELTZ,
zonder beroep;
- 5°. GERRIT SCHOLTEN, landbouwer;
- 6°. EGBERT NIEUWENHUIS, landbouwer, en
- 7°. JAN CHRISTOFFEL HEERING, koopman, allen wonende te Epe; mede-geïntimeerden, oorspronkelijke gedaagden tot vrijwaring; Procureur Mr. N.S.Th.A. VAN MEURS; Advocaat, Mr. H.A. ELIAS, te Arnhem.

Edel Groot Achtbare Heeren,
President en Raden van dit Hof!

Eindelijk is dan de dag aangebroken, waarop de zaak, die in eene gansche streek van ons Vaderland veler hoofd en hart gedurende de laatste jaren zoo zeer heeft vervuld, voor Uw Collège zal worden behandeld. Wilt aan een samenloop van omstandigheden de oorzaak toeschrijven, waarom niet reeds vroeger ons Appèl van het Vonnis der Rechtbank te Arnhem d.d. 27 December 1875 vervolgd is geworden. Nu eens was het de aanzegging onzer tegenpartij, dat zij in de uitspraak des eersten Rechters berustte, gelijk die mededeeling tot ons kwam in het exploit van den 1ⁿ Februari 1876. Dan weder gold het de verwisseling van Advocaat (*) in deze reeks van inderdaad omvangrijke en ingewikkelde procedures. Daarna de ernstige overweging eener voorgestelde transactie. Eindelijk de aanhoudende verzoeken tot uitstel, ook weder hangende dit Appèl, die ons in de geregelde voortzetting daarvan belemmerden. Van uitstellen mag intusschen geen afstellen komen; te minder naardien wij, zoo we meenen, gegronde hoop koesteren van het "luce clarius" te kunnen aantonen, hoe Recht en Waarheid uitsluitend aan onze zijde staan. Werd slechts door de zwakke toelichting onzer vordering op heden dit doel van ons streven bereikt, dan zou gewis na de ruwe stormen, die boven het fiere hoofd van moeie strijders te samen pakten of nog dreigen, een Arrest van Uw Hof ten hunnen gunste de reinste verwachtingen doen herleven. Ja, zou zulk eene uitspraak de thans appellerende Commissie, van ouds belast met het beheer over de eigendommen der buurschap Wissel, als een vrien-

delijk gestarte voorlichten en haar beschermen, waar zij voortaan, gelijk weleer, even belangeloos als blijmoedig haar beste krachten wenst te gaan wijden aan de vereerende taak door de wil aller geërfden eenmaal eenparig haar toevertrouwd.

(*) Mijn voorganger was Mr. E.G.C. Scheidius, Advocaat te Arnhem.

Het zullen hoofdzakelijk drie vragen zijn, welke ik bij dit Appèl ter toelichting en beantwoording heb te stellen.

- I. Wie waren van oudsher en wie zijn nog heden ten dage de eigenaars der buurgronden van Wissel, gelegen onder de gemeente Epe?
- II. Waren de oorspronkelijke gedaagden tot vrijwaring, thans de mede-geïntimeerden, dat zijn de leden der zich later gevormd hebbende Commissie, ook wel Commissie van verkoop genaamd, bevoegd tot de door hun gepleegde handeling? Met andere woorden: waren de in April 1873 gehoudene verkooping wet-
tig?
- III. Mocht de Eisch der Commissie belast met het beheer over de buurgronden van Wissel, dat is der tegenwoordige Appellante, als ongefundeerd ter zijde worden gesteld, gelijk bij het Appelleerende Vonnis dd. 27 December 1877 door de Arrondissements-Rechtbank te Arnhem geschied is?

Indien het mij mag gelukken na een woord omtrent doel en inrichting der Wisselsche Stichting, waartoe de beantwoording der eerste vraag de gelegenheid biedt, U door de ontwikkeling der beide andere vragen tot ontkennende beantwoording te stemmen, dan kan er onzes bescheiden inziens geen redelijken twijfel aangaande den afloop van dit geding overblijven.

Ad Im. Wie waren van oudsher en wie zijn nog heden ten dage de eigenaars der buurgronden van Wissel, gelegen onder de gemeente Epe? Ons antwoord op deze eerste vraag is drieledig.

a. Dat waren, zelfs afgezien van de bedoeling waarmede deze gronden van het Kroondomein losgemaakt zijn, krachtens het recht van verjaring en der gewoonte, de bewoners (geërfden) der buurschap Wissel;
b. dat bleven krachtens den wil en in naam hunner mede-geërfden de leden der Commissie belast met het beheer over de buurgronden van Wissel;

c. dat zijn tot den dag van heden, beide de Geërfden in de buurgronden van Wissel en hunne Commissie van beheer: getuige naast menige authentieke akte, eene lange reeks van daden, die uitsluitend den eigenaar kenmerken.

Dit drieledig antwoord vordert beknoptelijk onze toelichting.

a. De buurgronden van Wissel zijn sinds ettelijke jaren een steen des aanstoots in de gemeente Epe geweest. Herkomstig van het Kroondo-

mei, waren deze gronden aan de bewoners der buurschap Wissel, deel vormende van de gemeente Epe, ten profijte afgestaan, gelijk ook andere buurschappen in dat gedeelte van Gelderland met dergelijke gronden waren begunstigd. De geërfden mochten daar dan turf en plaggen steken, hout hakken, vee weiden, enz. Zij genoten de kleine voordelen der jacht en meer soortgelijke rechten, die hun in hun behoefte toestand eene niet onbelangrijke tegemoetkoming waren. Tegen over deze rechten hadden nu de geërfden de verplichting op zich genomen te zorgen, dat buurtwegen, bruggen, vlonders, duikers, enz. op deze gronden aanwezig in behoorlijke en goede staat onderhouden werden.

F. Zandstra
wordt vervolgd.

Boekweit

Boekweit is eeuwenlang een belangrijk gewas geweest op de schrale zandgronden, zoals op de Veluwe. Sedert het einde van de vorige eeuw/begin deze eeuw, is de teelt van boekweit sterk teruggelopen en momenteel wordt het in deze streken niet meer verbouwd. Eén van de laatste plaatsen waar boekweit werd verbouwd was het Oude Soerel, dat was omstreeks 50 jaar geleden. Van daar dat de heer R. Reezigt Sr. (81), geboren op het Oude Soerel, een welkome informant voor mij was bij het verzamelen van gegevens voor dit stukje.

Hoewel men aanneemt dat boekweit afkomstig is uit Centraal Azië, is uit archeologische vondsten gebleken dat ver voor het begin van onze jaartelling, op de Veluwe al boekweit werd verbouwd. In schriftelijke

stukken komt boekweit het eerst voor omstreeks 1400, als ze wordt genoemd in een pachtcontract in Brabant. Dat het omstreeks de 17e eeuw algemeen bekend was blijkt hieruit dat in tal van beschrijvingen en gedichten over het boerenleven in die tijd, boekweit wordt genoemd. Zelfs Joost van den Vondel schrijft in zijn "Rei van Eubaërs" uit "Palamedes": "Hier zwoegt en ploegt men op den akker/En ginder hoopt



men op 't gewas/Daar zaait men boekweit, ginder vlas". Uit vorenstaande regels zou men trouwens ook de conclusie kunnen trekken dat boekweit toen niet alleen op de schrale zandgrond werd verbouwd, als het samen met vlas wordt genoemd.

Het is mogelijk dat boekweit zijn naam dankt aan de vorm van zijn zaad, dat namelijk dezelfde vorm heeft als een beukenoot, (boek=beuk; weit=tarwe).

Boekweit was een gewas dat kon worden verbouwd op land dat geen directe bemesting nodig had. Daarom was het op zandgronden zeer gewild, omdat in de tijd dat er nog geen kunstmest was, juist de bemesting de grootste problemen gaf. De grootte van de veestapel stond nauw in verband met de oppervlakte aan bouwland, waarbij ook nog een bepaalde oppervlakte aan woest land kwam om de strooiselvoorziening (en dus de mest) in de potstal te kunnen waarborgen. Toen de kunstmest op de markt kwam, ging de teelt van boekweit dan ook sterk achteruit. Men kon toen, naast de rogge, veel voordeliger haver e.d. verbouwen.

Boekweit was nl. een zeer wisselvallig gewas. Een voordeel was dat, mits het goed groeide, onkruid en met name kweek, verstikte. Maar daarnaast was het een uiterst gevoelig gewas voor nachtvorst, vandaar dat het eerst in de tweede helft van mei gezaaid kon worden. Bovendien was ook het oogsten moeilijk, omdat het zaad erg los zat. De oogstopbrengsten waren sterk wisselend. "Boekweitzoed en vrouwluurproat, eens in de zeuven jaar goed", was een gezegde in de Achterhoek. Hieruit bleek overigens meer kennis van de boekweit dan vertrouwen in de betrouwbaarheid van de vrouw. Een ander Achterhoekse gezegde spreekt van: "Vrouwluroad en boekweitzoed is niks of overload".

Naast de zandboekweit kende men in de veenstreken ook de veenboekweit. Daartoe werd een stuk veen afgebrand en in de as werd boekweit gezaaid. Na de oogst liet men het land weer liggen; een soort rooibouw dus. Ook deze teelt verdween aan het eind van de vorige eeuw, mede door de verdergaande ontginning van de venen. Ik heb niet kunnen ontdekken of in deze streken de veencultuur van boekweit ook heeft plaatsgevonden. Maar dit zal, door de afwezigheid van uitgestrekte venen, nooit veel geweest kunnen zijn.

Aardig is nog te vermelden dat er in de tijd van het afbranden van het veen voor de boekweit, ongeveer een week voor de zaai, uit de dorpen in de omgeving, veel klachten kwamen over de verstikkende rook. Ook toen dus al klachten over milieuvervuiling!

Maar nu weer naar onze zandboekweit. Het land moest diep worden geploegd en dan werd in de tweede helft van mei gezaaid. Het was het laatste graan dat werd gezaaid. Soms werd het nog wel gezaaid op een akker waar de winterrogge was mislukt. Er was betrekkelijk weinig zaai-zaad nodig: 1/2 tot 3/4 hl. per ha. Zoals gezegd was boekweit uiterst gevoelig voor nachtvorst. Om bevroren te voorkomen werden er wel

vuren om de boekweitakker aangelegd, als het in de vroege morgen naar nachtvorst leek. Men legde dan a.h.w. een rookgordijn over de jonge gevoelige plantjes.

Boekweit groeide erg snel, achter in juni stond het al in bloei. Het was dan plm. 60 cm. hoog en aan de uiteinden van het sterk vertakte gewas kwamen de wit-rose bloempjes die een zoetige geur verspreidden. Het was een prachtig gezicht, zo'n bloeiende akker boekweit tegen een donker dennebos, zoals ik op het Soerel nog wel heb gezien. Het was ook een geliefd gewas bij de imkers die er na de bloei van de vruchtbomen hun bijen heenbrachten.

Eind augustus/begin september was het zaad rijp. De stengel was dan bijna zwart, evenals de zaadjes, driekantig in de vorm van een beukenoot. De oogst van de boekweit was, zoals gezegd, geen eenvoudige zaak. Het zaad zat erg los aan de stengels en het maaien moest met de nodige voorzichtigheid gebeuren. Het kon niet bij volle zon en daarom maaide men boekweit vaak 's morgens vroeg als het nog vochtig was, of 's avonds in de maneschijn. Een bijkomstigheid was nog dat de maan omstreeks die tijd, (aug./sep.) weinig "ontzit", d.w.z. komt elke avond niet veel later op en dit kwam de boekweitmaaiers dan goed van pas. In Groningen sprak men zelfs van "boekwaitmoan" omstreeks die tijd van het jaar.

De boekweit werd in deze streken gemaaid met de zicht, de bossen werden niet direct opgebonden, men liet ze eerst een paar dagen op het land liggen; als het nodig was werden ze in die tijd nog een keer gedraaid. Dan werden ze gebonden met één band van roggestro. Ze werden twee aan twee tegen elkaar aangezet aan een lange rij. Om zaadverlies te voorkomen werd meestal bij het inhalen een kleed op de wagen gelegd.

De opbrengsten liepen sterk uiteen, wel van 20 tot 60 hl. per ha. Boekweit werd net als rogge, met een stok gedorst aan een legger. Om beschadiging van het zaad te voorkomen werden ipv. klompen wel dikke sokken gedragen bij het dorsen. (Ik hoorde ook nog het verhaal dat stropers 's winters deze "boekweitsokken" aantrokken om zo stil mogelijk door de bevroren sneeuw te kunnen lopen). Het stro was van weinig waarde en werd gebruikt als stalstrooisel. Boekweiddoppen werden wel gebruikt als bedvulling. Na het dorsen werd het zaad van onkruidzaad en stof gezuiverd. De boekweit werd dan ook wel "getreden", dat wil zeggen dat het zaad in een vat met harde bodem werd gestort en dan met de voeten getreden, zodat de korrels glad en van stof gezuiverd werden. In streken waar men veel boekweit verbouwde werd dit treden wel door een paard gedaan. Het zaad werd dan op de deel gestort.

Boekweitzoed werd wel op de korenmolen gemalen, maar het werd ook bewerkt op de grutterijen.

De oude boerenhuishouding was zoveel mogelijk "selfsupporting" en ook de boekweit werd meest voor eigen gebruik aangewend. Boekweitmeel werd het meest gebruikt voor pannenkoeken en pap. Het was gebruikelijk dat er 's avonds voor men naar bed ging, pap werd gegeten. In Drenthe was bij de boeren 's maandags het menu pannenkoeken, omdat men zondagsavonds geen aardappelen schilde.

Tiessing 1) noemt boekweit ook als krachtvoer voor paarden en als aanvullend voer voor de slachtvarkens.

Boekweit wordt nu verbouwd in de Oosteuropese landen, in Nederland komt het vrijwel niet meer voor. Alleen in het Openluchtmuseum te Arnhem, staat nog een perkje in de zgn. kruidentuin. Toen ik dat zag, kwam bij mij de gedachte op om iets over dit mooie, vergeten gewas te schrijven.

Deventer

L. van den Bremen.

Geraadpleegde literatuur:

1. De geschriften van Harm Tiesing over den landbouw en het volksleven van Oostelijk Drenthe door dr. C.H. Edelman. 1943 Assen.
2. Geschiedenis van den Nederlandschen Landbouw.
Dr. Z.W. Sneller. 1943 Groningen.
3. De agrarische geschiedenis van West Europa. Slicher van Bath.
Kampen.
4. Bijdragen tot de geschiedenis van de Veluwe. Mevr. J.J. Hacke-Oudemans. 1969 Nijkerk.
5. Oud Achterhoeks Boerenleven. H.W. Heuvel. 1927 Deventer.
6. Nieuw Groninger Woordenboek. K. ter Laan. 1974 Groningen.
7. De Lof van den Boer. P.J. Meertens. 1942 Amsterdam.

GESCHIEDENIS VAN EPE. 8

N.V. Maatschappij tot Exploitatie van Bouwterreinen te Epe.

Uit de notulen:

"Woensdag 30 januari 1918 kwamen de heeren J.L. Scholten, J. Overbosch Szn., P. Loeff, W.J. Meulenkamp en D.J. van Lohuizen bij elkaar, ter bespreking der plannen van een op te richten bouwpark. Op voorstel van dhr. J. Overbosch wordt J.L. Scholten tot voorzitter, D.J. van Lohuizen tot secretaris benoemd, die beiden die functie aannamen.

Daarna vertelt dhr. J. Overbosch de geschiedenis van hun bouwvereniging "Beter Wonen", waarvan nog steeds de goedkeuring der statuten uitblijft, die al in Juli vorige jaar waren ingezonden. Hun plan was toen geweest, om met behulp van de toenmalige eigenaar, dhr. Baron



J.L.J.B. Baron Sweerts de Landas
Burgemeester van Epe
1889 - 1926

van der Feltz, burgemeester van Twello (Voorst), de bouwplaats "de Pol" tot bouwterrein te bestemmen en daarop eenvoudige huizen te plaatsen. Doordat echter deze plaats publiek werd verkocht en dhr. Baron Sweerts de Landas, Burgemeester van Epe, dit erf kocht, viel hun plan in duigen.

Daarna vertelt dhr. J.L. Scholten, dat "de Pol" weer te koop was. Dit was voor hem een aanleiding geweest om met bovengenoemde andere heeren hierover te spreken om te geraken tot eene vereeniging, die "de Pol", met de daaraan grenzende stukken grond tot aan de Bloemstraat, zoo mogelijk te koopen, om dit alles tot een park voor bouwterrein te laten inrichten. Na eenige besprekingen werd dit voorstel in beginsel aangenomen. Alnu moest nagegaan worden, hoe dit 't beste te doen. Hoofddoel is uitbreiding van het dorp a/d Noord-West Zijde en daarna leiding te geven. Wanneer dit terrein in stukjes verkocht wordt, komen de huizen te staan, zooals nu de wegen lopen, terwijl tusschengelegen terreinen dan misschien onbebouwbaar worden. Wanneer nu 't geheele terrein door een tuinarchitect tot

een park, zoo mogelijk met waterpartijen, wordt geconstrueerd, met wegen, waaraan bouwterrein, dan kan alles een behoorlijk geheel worden. De oppervlakte is 8 à 9 H.A. De kosten voor aankoop worden geraamd op f. 28.000.-, de aanleg op f. 12.000.-, zoodat een kapitaal van 40 mille zal nodig zijn. Dhr. Meulenkamp stelt voor de 4 voornaamste eigenaars, n.l. dhr. Sweerts de Landas, Bosch Bruist, G. Scholten Lzn. en J.W. Jonker voor het plan te winnen, hun gronden voor eene getaxeerde waarde te koopen en die voor een gedeelte, zoo mogelijk geheel, met aandeelen van f. 500.- te betalen.

Dit vindt instemming en zullen dhr. Scholten en Meulenkamp in deze richting werken, waarna dan weer eene vergadering zal worden bijeengeroepen, en daarna besprekingen zullen worden gehouden in tegenwoordigheid der eigenaars".

De bedoeling van de commissie is: alle bouwgronden ten N.W. van Epe, tussen het Dorp en de buurtschap Lohuizen, dus tussen Beekstraat, Lohuizerweg, Heuvellaan, Hoofdstraat te kopen, zoals omlijnd is op bijgaand kaartje. In zeer snel tempo gaat het verder:

"Vergadering 7 Februari 1918. Tegenwoordig de hr. J.L. Scholten, Meulenkamp, Loeff, Bosch Bruist, G. Scholten Lzn., J.W. Jonker, P. Overbosch, D.J. van Lohuizen, later J. Overbosch.

..... Ingekomen was een brief van dhr. Baron Sweerts de Landas, waarin hij verklaart bereid te zijn de erve "de Pol" voor de hem kostende prijs van f. 8600.- + rente en belasting over te doen aan de commissie. Ook de andere heren verklaren zich bereid hunne perceelen in te brengen. Besloten wordt nu om te trachten de kleinere stukjes van verschillende eigenaren in handen te krijgen, waarvoor verschillende leden zullen zorgen. Ook zal dhr. J. Mulder ten Kate gevraagd worden, of deze genegen is een strook grond langs zijn huis en dat van dhr. Albada te verkoopen, opdat daar een weg kan worden gelegd, in verbinding met het Weertspark

Dhr. Loeff zal trachten eenige adressen van goede park-architecten te krijgen, zoodat we daaruit een keus kunnen doen, die dan met een plan kunnen komen".

"Vergadering 14 Februari. Aanwezig Loeff, Meulenkamp, Overbosch, Scholten en van Lohuizen.

Dhr. Meulenkamp deelt mede, dat hij met verschillende eigenaars heeft gesproken en alle land thans in handen heeft.

Besloten wordt nu, om zoo spoedig mogelijk de aandeelen van f. 500,- te plaatsen. Een lijst van daarvoor in aanmerking komende personen wordt opgemaakt en elk der leden zal eenige daarvan bezoeken. De som, benodigd voor het land is f. 28.700.-. Voor aanleg, enz. wordt gerekend op f. 6300.-, zoodat we moeten trachten f. 35.000.- geplaatst te krijgen".

Op 22 februari zijn 94 aandelen à f. 500.- geplaatst!

Op 26 februari, 4 weken na de eerste vergadering, wordt een aandeelhoudersvergadering gehouden, die besluit de N.V. Maatschappij tot Exploitatie van Bouwterreinen te Epe op te richten. De commissie wordt tot bestuur benoemd. "Hoofdzaak is Epe's vooruitgang - de uitbreiding van het dorp volgens een vast plan te doen plaats hebben en niet hier en daar willekeurig een huis te laten zetten. Het zullen villa's moeten worden".

Deze groep Epenaren maakten dus al een uitbreidingsplan voor Epe, iets waar de Gemeente pas in 1950 toe kwam. Door dit plan voor een "Villapark" is N.W. van de kom van Epe een aantrekkelijke wijk ontstaan. In de vergadering van 26 februari komt een voorstel om ook "de Boschkamp" te kopen, een terrein van 8 H.A., westelijk van de Lohuizerweg. Daar de prijs te hoog was, wordt dit in de volgende vergadering niet aangenomen.

De statuten worden 26 febr. opgesteld, waarop 15 augustus 1918 al koninklijke goedkeuring werd verkregen. Alle terreinen worden nu gekocht. In hoofdzaak bouwland, maar ook enkele huizen o.a. de boer-

derij "de Pol", die op de hoek van de Lohuizerweg en Polweg stond, het huis van Albada, dat stond, waar nu de Quickbornlaan op de Hoofdstraat uitkomt en de "Groep", een tehuis, waar Belgische vluchtelingen waren gehuisvest en waar nu het Hotel "Het Hof van Gelre" staat.

Het aan te leggen park met vijver zal de naam krijgen "Burgemeester Sweerts de Landaspark". Dit park zal aan de Beekstraat komen.

Aan 3 tuinarchitecten wordt gevraagd een plan te maken voor het 8 H.A. grote terrein. Het plan van K.C. van Nes uit Apeldoorn wordt in grote lijnen aanvaard. Na verschillende wijzigingen wordt het vastgesteld, zoals het nu nog is. Het park aan de Beekstraat. Vandaar een wandelpad met plantsoen van de nieuwe Polweg naar de nieuwe Wildforstlaan. De Quickbornlaan komt van de Hoofdstraat naar de Lohuizerweg, de Wildforstlaan van de Bloemstraat naar de Lohuizerweg en de Heuvellaan parallel daaraan. Het eikenhakhout tussen Wildforstlaan en Heuvellaan en ten noorden van de Heuvellaan blijft, terwijl er langs de noordkant van de Heuvellaan plantsoen wordt aangelegd.

Op 22 april 1919 legt Burgemeester Sweerts de Landas de eerste steen voor het eerste huis. Het is een dubbel huis aan de Wildforstlaan, "De Heuvel", waar nu de pottenbakker Crèvecoeur woont.

In de vergadering van 17 mei 1929 wordt besloten aan het Gemeentebestuur te vragen een servituut op het gehele terrein te leggen, dat er geen bedrijven mogen worden gevestigd, die onder de hinderwet vallen. In 1925 worden de wegen: Heuvellaan, Wildforstlaan (naar de boerderij "De Wildforst") de Quickbornlaan (naar het huis "De Quickborn", dat stond, waar nu het park is), en de Polweg (naar de boerderij "De Pol") overgedragen aan de Gemeente, met een bedrag van f. 3000.- voor verharding van de Quickbornlaan. Verzocht wordt deze wegen bovengenoemde namen te geven en de weg van de Beekstraat naar de Willem Tellstraat de naam "Wehmeweg" te geven, naar de "Wehme" of pastorie, die op de hoek van de Beekstraat en deze weg gestaan heeft.

Tevens wordt het "Burgemeester Sweerts de Landaspark" en alle plantsoenstroken aan de Gemeente overgedragen op voorwaarde, dat plantsoenen en park "bij voortdurend als zodanig voor het publieke verkeer en vrije wandeling zullen blijven bestaan en onderhouden".

In 1938 kan 70% van het aandelenkapitaal worden terugbetaald, omdat de meeste terreinen verkocht en bebouwd zijn. In 1940 worden de laatste terreinen verkocht. In totaal zijn dan 45 huizen en de Nijverheidsschool gebouwd.

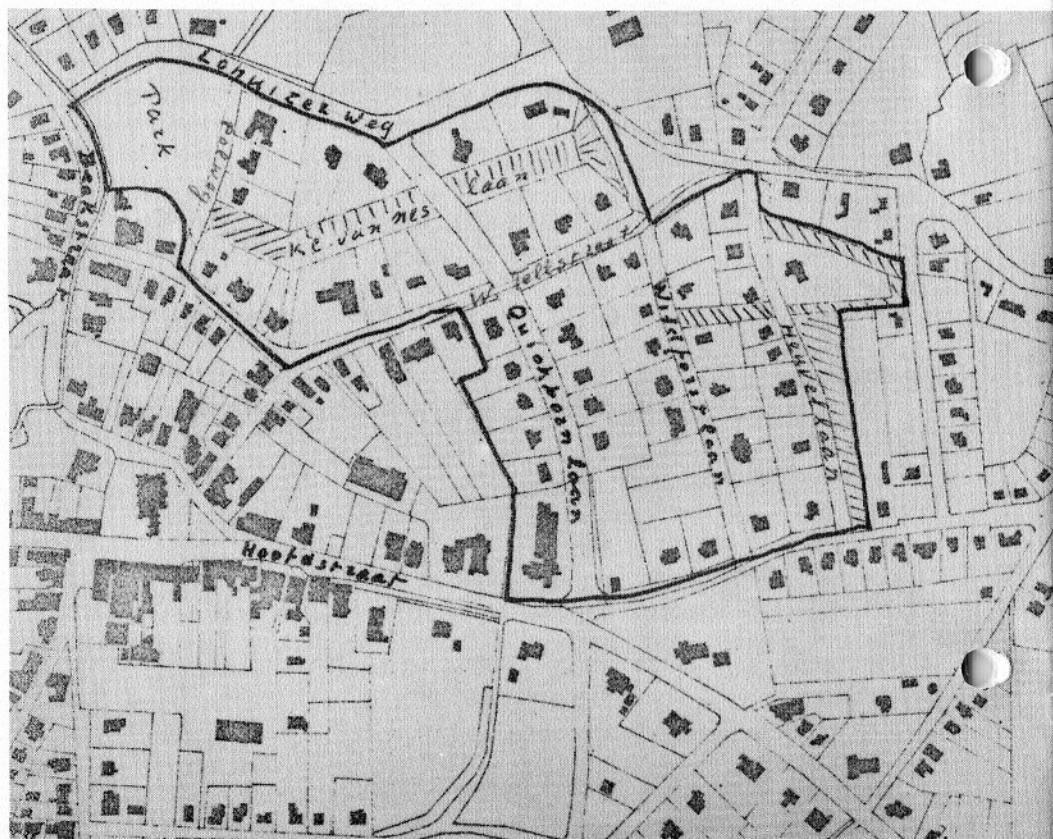
In 1940 probeert Burgemeester Diepenhorst de N.V. tot nieuwe activiteiten aan te zetten, maar door de oorlog wordt er niets gedaan.

In 1948 wordt een nieuw bestuur gekozen, dat zal proberen nieuwe terreinen tot verkaveling te brengen. Als in 1950 blijkt, dat de Gemeente nu zelf uitbreidingsplannen gaat vaststellen en daardoor de

bebouwing in de hand gaat houden, heeft het werk van de N.V. geen zin meer. De aandelen worden afgestempeld op f. 1.- en de N.V. gaat slapen.

G.S. van Lohuizen.

Bron. De notulenboeken van de N.V.



De tekenaar P. VISSER

Omstreeks 1850 is in deze omgeving de tekenaar P. Visser zeer actief geweest. Hij heeft veel gekleurde tekeningen gemaakt, op een vrij primitieve manier. Zijn perspectief is niet goed, wij zouden nu zeggen, dat hij met een groothoeklens werkte. Maar hij tekende uiterst nauwkeurig en zeer gedetailleerd. Hierdoor zijn deze tekeningen voor ons zeer waardevol.

Van hem kennen wij tekeningen van Epe, Oene, Heerde, Veessen, Vorchten, Hattum, Welsum, Nijbroek, Olst, maar ook Garderen, Laren (Gld.) en Hummelo.

Helaas weten wij van de tekenaar zelf niets.

Ondanks naspeuringen bij verschillende instanties blijft P. Visser voor ons nog een onbekende.

Kan iemand ons helpen om iets meer over hem te weten te komen?

Waar woonde hij? Wat was zijn beroep? Wanneer leefde hij? Zijn er nog meer tekeningen bekend buiten ons gebied?

Graag zullen wij iets horen.

G.S. van Lohuizen,

IJsseldijk 12 Veessen. (Heerde)



Kort overzicht van de activiteiten van de "Stichting Behoud"
in het Monumentenjaar "M 75"

Dat jaar heeft de "Stichting Behoud" benut om zoveel mogelijk naar buiten te treden en aandacht op haar bestaan te vestigen. Voor de donateurs en andere belangstellenden werden in samenwerking met gelijk gerichte verenigingen 4 lezingen georganiseerd t.w.

24 februari "Gelderse kastelen" door D.J.G. Buurman;

18 maart "Wentelende raderen" onze waterradmolens door J.M. Stikvoort, Hoofd voorlichting van het Ned. Openluchtmuseum;

14 april "Monumentenzorg" door Drs. H.P.R. Rosenberg van de Rijksdienst voor Monumentenzorg;

13 mei "De Oude Nederlandse Boerderij" door J.M. Stikvoort - Ned. Openlucht Museum.

Deze lezingen werden in het gemeentehuis gehouden.

Voor de "Klederdrachten en Oude Ambachten" tentoonstelling van 7 juli tot 21 augustus, eveneens in het gemeentehuis werden op onze aanwijzing door S.W.O.V., afd. buitenobjecten, 13 makettes gemaakt van in de gemeente Epe staande monumenten, die op de rijkslijst zijn geplaatst.

De klederdrachtententoonstelling, die weer de nodige voorbereidingstijd vergde, is een succes geweest. Vanwege de toen heersende warmteperiode, was het bezoekersaantal kleiner dan in 1973, doch dat in aanmerking genomen, niet onbevredigend. Er zijn daardoor een aantal donateurs bijgekomen.

In samenwerking met de gemeente Epe kwam tevens de heruitgave van het fietstochtboekje langs de monumenten in Epe, tot stand. Het werkje werd aanmerkelijk aantrekkelijker gemaakt door daarin opgenomen tekeningen en foto's van diverse monumenten.

Een gedeelte van de klederdrachtenexpositie werd nog benut op de Cannenburgh show in Vaassen en op de bloemententoonstelling "Ridderspoor 1975" eveneens te Vaassen, in het kasteel de Cannenburgh.

In april werd bericht ontvangen van de R.C.O.W. dat de restauratie van de "Hagedoorns Plaatse" te Epe, is opgenomen in het "Werken Bestand". Het wachten is nu op de goedkeuring van e.e.a., zodat met de restauratie begonnen kan worden en het gebouw weer als oudheidkamer in gebruik genomen kan worden.

De "Stichting Behoud", heeft via de A.F.V. Epe, door middel van een fotowedstrijd de aandacht nog op de monumenten gericht. Vanwege de vele fotowedstrijden in den lande gericht op het "Monument" was de belangstelling niet groot te noemen.

In november is hiervan in het gemeentehuis een tentoonstelling gehouden, gelijk met de creatieve resultaten van de lagere scholen t.a.v. de monumenten.

In het begin van het jaar werd het rieten dak van het boerderijtje, Wachtelenberg no. 5, en eigendom van de "Stichting Behoud" voor ± f. 800,-- hersteld en de houten garage gekarbolineerd.

Aan het pand Vlijtweg 37 te Epe moesten enige herstellingen worden verricht, waarvoor aan een plaatselijke aannemer voor f. 1400,-- opdracht werd gegeven.

In de "Hagedoorns Plaatse" werd de oude gasgevelkachel vervangen door een nieuwe.

Aan Te Riele te Vaassen werden voor de restauratie van de Cannenburgher waterradmolen eiken bomen ter beschikking gesteld, die de "Stichting Behoud" van het gemeentebestuur heeft gekregen t.b.v. restauratiewerken.

Van de Rijksdienst voor Monumenten werd de afrekening ontvangen van de restauratiewerkzaamheden van het pand Vlijtweg 37, die in 1972 werd voltooid. Dit bedrag, 30% van de subsidiale kosten, terwijl daaropvolgend tevens de 10% subsidie van de provincie Gelderland werd ontvangen.

In oktober werd het voorplein van de "Hagedoorns Plaatse" gerekonstrueerd en van sierstraatwerk voorzien.

18 september werd bericht ontvangen van de Rijksdienst voor Monumenten, dat voorlopig geen subsidie voor de restauratie van de "Hagedoorns Plaatse" kon worden verleend i.v.m. de vele aanvragen. Zij adviseert hierop in 1976 terug te komen.

In oktober werd de v.m. burgemeesterskamer in het oude gemeentehuis door ons ontruimd i.v.m. de voorgenomen restauratiewerken van het gehele pand.

Eind januari zal deze kamer weer betrokken kunnen worden en zal e.e.a. opnieuw worden ingericht om daar de dagelijkse- en algemene bestuursvergaderingen te gaan houden.

De Sekretaris,

Mededelingen van de Vereniging zelf

800 jaar Epe en Oene

De Gemeenteraad van Epe heeft een crediet van f. 50.000.- goedgekeurd voor de viering van het 800 jaar bestaan van Epe en Oene. Hierbij is ook besloten een boekje uit te geven, over de geschiedenis van deze plaatsen. Enkele leden van onze vereniging hebben zich bereid verklaard dit boekje te verzorgen. De Gemeente gaat het uitgeven.

De bedoeling is een globaal overzicht te geven van de geschiedenis en veel oude tekeningen en schilderijen. Gezien de korte tijdsduur van

voorbereiding zal het een vrij populair werkje worden, doch wel verantwoord. Het is de bedoeling ongeveer 55 bladzijden tekst en 45 bladzijden illustratie te geven.

- - - - -

Contributie

In het vorige nummer van dit blad hebt u kunnen lezen, dat de contributie per 1 januari 1976 is vastgesteld op f. 15.- per jaar. Vele leden hebben hun contributie nog niet betaald. Wij vragen daarom aan deze leden hun contributie spoedig over te maken op giro 119.40.15 t.n.v. Penningmeester "Ambt Epe" te Epe. Er zijn ook enkele leden, die de oude contributie hebben overgemaakt. Willen deze nog f. 10.- overmaken?

- - - - -

Oude nummers

Van de meeste reeds verschenen nummers van het Mededelingenblad "Ambt Epe" hebben wij nog voorraad. De nummers 1, 5, 6 en 7 hebben wij laten fotocopieren. De prijzen zijn: fotocopie f. 2.50, stencil t/m 36 75 ct., en offset, vanaf nummer 37 f. 4.50 per nummer + porto. Bestelling bij de secretaris, de heer W. van Putten, Hoofdstraat 80 Epe.

- - - - -

BOEKAANKONDIGING

KALKWIEK, K.A., Het kasteel in de ontwikkeling van het Vorstendom Gelre. Utrecht 1975. 235 blz. Met bronnen, krtn. tabn. geraadpleegde werken, index op persoonsnamen, index op kasteelnamen. (diss.). gestencild. Rechtspositie en rol van het kasteel in de Gelderse geschiedenis. Kasteel Cannenburg vermeld op blz. 114, 160, 161.

POST, K. Het boerenhuis in Nederland. 's Gravenhage. Boekencentrum. 1975. 119 blz. afbn. plgr. lit. opg. (Triangelreeks). Beschrijving van de verschillende typen boerde rijen, o.a. het hallehuis (T-huis) in Gelderland. Voor Veluwe, zie: blz. 69, 72-74, 76.

KIJKEN naar klederdrachten. Foto's Cees van der Meulen.

Illustraties van H.D. van 't Veen. Redactie tekst: Anton van Oirschot, Apeldoorn. Uitg. Semper Agendo b.v. 1975. 254 blz. afbn. Met afzonderlijke Engelse tekst. Collectie prachtige, levendige kleurfoto's van diverse Nederlandse drachten "aan den lijve" met afzonderlijke toelichtende tekst (ook in het Engels) over ontstaan en gebruik tot in onderdelen (mutsen, sieraden, klompen) door kenners (voor de Veluwe door G.S. van Lohuizen).

STEEGH, A.W.A.Th.,

Kleine monumentenatlas van Nederland. Zutphen. Walburg Pers. 1975. 100 blz. 666 krtn.

Schrijver, student in de sociale geografie, trok heel Nederland door ter verkenning en controlering van de aanwezige monumenten, welke hij eigenhandig op historische kaarten intekende en toelichtte met de juiste waarderings in het tekstgedeelte.

Zie Handelsblad, N.R.C. van 4 mrt. 1976.

Ons nationale park "De Hoge Veluwe", onder redactie van W. Alings. Hoenderloo. Uitg. Stichting Het Nationale Park de Hoge Veluwe. 1975. 128 blz. 160 afbn. Veertigjarig jubileumboek met bijzondere afbeeldingen en vele bijdragen van deskundigen (o.a. A. den Doollaard, Pierre Janssen, Max van Rooy, H.J. Slijper, Fred. F. Hazelhoff). Zie ook bespr. in: Gelders oudheidkundig contactbericht Nr. 67, jan. '76, blz. 15. Noord Veluws Dagblad, 24 sept. 1975.

HERINNERINGEN

aan Clare Lennart, bijeengebracht door Dolf Verroen. Nijgh en van Ditmar. 1975. 157 blz. afbn.

Verzameling persoonlijke bijdragen van vrienden-tijdgenoten, die tezamen een levend portret van de schrijfster - tevens tijdbeeld - geven van haar jeugd en latere jaren. Behalve haar zuster Eveline H. Klaver, droegen o.a. bij Harriët Freezer, Nico Bulthuis, Jaap Romijn, Sjoukje Koopmans, Theun de Vries.

Zie: Noord Veluws Dagblad 16 jan. 1976.

VEEN, H.E. van de,

De Veluwe natuurlijk?

Het Veluwemassief: "behouden", "behouten" of "woekeren met natuurlijke ontwikkelingsmogelijkheden"? Uitgave van de Gelderse Milieuraad. Arnhem 1975. 56 blz. afbn. krtn. tab. lit. opg.

Na wetenschappelijke belichtingen (met vele aanhalingen) van de samenwerkende, natuurlijke factoren in een oerlandschap, als het oude Veluwemassief, overweegt schrijver - ter bescherming van de centrale delen - een meer natuurlijke toestand te bewerkstelligen, door te streven naar het oude evenwicht tussen landschap en dierlijke bevolking, waarbij wederinvoering van wolven en wisenten zou passen.

Een meer centraal Natuurbeheer zal daarnaast de randgebieden (en de agrarische gebieden) - landschappelijk - moeten beschermen.

"AAN DE DIJK GEZET"

Samengesteld door de Milieugroep Noord Oost Veluwe (G.S. van Lohuizen, D. Koopmans, H.L. Menke, J. Mosterd en J. Tritten). Epe. Drukkerij Hooiberg. 1975 (48 blz.) afbn. Een mooie collectie sfeervolle foto's van het Gelderse IJssellandschap (van Terwolde tot Hattem), met tekst, ter bepleiting van een mogelijke behoud van dit bijzondere natuurlandschap, bij de hangende ingrijpende plannen voor dijkverzwaring voor meer veiligheid.

P.E.B.

INHOUD

blz.

Epe, 800 jaar, met fotocopie van een "Copij" van een acte uit 1176 door G.S. van Lohuizen

2/3/4

De Gemeente Epe in de Franse tijd door G.J. Palm

4/5/6/7/8

Marken en Buurschappen (Wissel) 22 door F. Zandstra

8/9/10/11

Boekweit door L. van den Bremen

11/12/13/14

Geschiedenis van Epe 8, met portret en kaart door G.S. van Lohuizen

14/15/16/17/18

De tekenaar P. Visser door G.S. van Lohuizen

19

Kort overzicht van de activiteiten van de "Stichting Behoud" in het Monumentenjaar "M 75" door F. Zandstra

20/21

Mededelingen van de Vereniging zelf

21/22

Boekaankondiging door Mej. P.E. Berkhout

22/23/24